

19 Haziran 2016 Trans Onur Yürüyüşü İnsan Hakları Gözlem Raporu

Anayasa'nın 34. maddesine göre "Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir." Bu nedenle izin almanın bir koşul olamayacağı açıktır. Bununla birlikte, aynı maddenin 3. fıkrasına göre: "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir." Burada bahsedilenin 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası olduğu, bu yasadaki usullere uyulmasının gerekli olduğu açıktır.

Anayasanın 34. maddesinden anlaşılacağı gibi yasal düzenlemenin amacı sadece Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usulleri düzenlemek olabilir. Bir başka deyişle bu yasanın asli amacı Anayasa'da koruma altına alınan bir hakkın başka ve hak ve özgürlüklerle uyumlu bir şekilde kullanılmasını sağlayacak güvenceleri düzenleme altına almaktır.

Her ne kadar bu düzenleme içinde yasal koşulları ihlal edenlere bazı yaptırımlar öngörülebilirse de, kural barışçıl toplantının yapılması, istisnası bunun sınırlandırılmasıdır.

Şiddete teşvik etme ve/veya demokratik ilkelerin reddi söz konusu olmadığı sürece toplanma ve ifade özgürlüğü çerçevesinde dile getirilen bazı görüşler veya kullanılan ifadeler yetkili makamların gözünde "kabul edilemez" veya "şok edici" veya ileri sürülen talepler "gayrimeşru olsalar" dahi, ifade ve toplanma özgürlüğünü ortadan kaldırmaya yönelik önleyici nitelikteki radikal tedbirler demokrasiye hizmet etmez, hatta tehlikeye düşürür.

Mevzuatımızda düzenlenen yürüyüşün bildirimle bağlanması hususu, yürüyüş için izin alınması anlamında değil, göstericilerin güvenliğinin sağlanması için devlete bilgi verilmesi amaçlıdır.

Her şeyden öte, devlet olmanın yükümlülüğü yalnızca toplumdaki çoğunluğun değerlerine göre işleyebileceği potansiyel suçlardan, suçun potansiyel mağdurları adına çekinmek ve potansiyel mağdurları koruyamayacağı gerekçesi ile onların haklarını yok saymak değil, şayet böyle bir suçun çoğunluk tarafından işleneceğinden kaygılanıyorsa, öncelikli görevi, temel hakkını kullanma pozisyonunda olanı korumaktır.

19 Haziran 2016 tarihinde İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği'nin düzenlemek istediği 7. Trans Onur Yürüyüşü öncesinde ve yürüyüşte yaşananlar "toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını" ihlal etmiştir. Yürüyüş öncesinde çeşitli gruplar homofobik ve transfobik nefret söylemiyle yürüyüşü ve LGBTİ toplumu hedef göstermiş; yetkililer LGBTİ yurttaşların yaşam hakkını korumak yerine yürüyüşü yasaklamayı ve yürüyüşe cop, gaz bombası ve tazyikli su ile saldırmayı tercih etmiştir. Deyim yerindeyse 19 Haziran 2016 günü İstanbul sokaklarında kolluk ve sivil görünümlü transfobik çeteler eliyle LGBTİ'lere dönük bir "cadı avına" çıkılmış; nefret İstanbul sokaklarına hakim olmuştur.

Yürüyüşte yaşanacak hak ihlallerini izleyeceğini ve raporlayacağını açıklayan Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos GL), LGBTİ Aileleri ve Yakınları Derneği (LİSTAG), Pembe Hayat LGBTİ Dayanışma Derneği ve Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPoD) olarak yürüyüş öncesinde ve yürüyüşte yaşananlara ilişkin gözlemlerimizi kamuoyu ile paylaşırız. Bu rapor yaşananların kısa bir özeti olup yaşanan bütün hak ihlallerini yansıtmamaktadır. Alandaki gözlemcilerimizin izlenimleri ve basına çıkan haberlerden oluşan bu raporda ortaya çıkan ana resim, 19 Haziran 2016 günü İstanbul Valiliği, Emniyet Müdürlüğü ve sivil görünümlü transfobik çeteler eliyle LGBTİ'lerin temel haklarının ihlal edildiği, şiddet ve tacize uğradığını ortaya koymaktadır.

Yürüyüş öncesi: Nefret söylemi, hedef gösterme ve Valilik yasağı

Sosyal medyada örgütlenen Müslüman Anadolu Gençliği isimli bir grup, 19 Haziran Trans Onur Yürüyüşü ve 26 Haziran'da gerçekleştirilecek 2016 LGBTİ Onur Yürüyüşü'ne karşı 'Onursuz sapıkları yürütmüyoruz' adlı bir etkinlik çağrısı yaptı. Homofobi ve transfobi karşıtlarının tepkisi sonucu önce grubun etkinlik sayfası sonra grubun kendi sayfası kapatıldı.¹

Alperen Ocakları Vakfı İstanbul İl Başkanı Kürşat Mican da homofobik ve transfobik nefret söyleminde bulunarak 19 Haziran Trans Onur ve 26 Haziran LGBTİ Onur Yürüyüşü'nü tehdit etti. Geçtiğimiz yıllarda da küçük bir grup olarak Onur Yürüyüşü zamanı İstiklal Caddesi'nde toplanan, provokasyon yaratan ancak yürüyüşü engelleyemeyen Alperen Ocakları'nın başkanının ifadeleri şöyle:

"İsmi onur yürüyüşü olan ama aslı ahlaksızlık olan ve toplumun sinir uçlarına dokunan bu tip ahlaksızlıkların normalleştirilmesine, özendirilmesine asla müsaade etmeyeceğiz.

"Tepkimiz çok net ve sert olacaktır. Mübarek bir ayda hep aynı şeyleri yapıyorlar. Değerlerimiz hiçe sayarak alay edercesine bizimle dalga geçiyorlar. Sayın devlet yetkilileri bunlarla bizi uğraştırmayın. Ya gereğini yapın ya da biz gereğini yapacağız. Biz her şeyi göze aldık direk yürüyüşü engelleyeceğiz.

"Devletimizin de milli değerleri göz önünde bulundurarak buna dur demesi gerekiyor. Çünkü bu normal bir özgürlük değil. Biz şimdi uyarıyoruz. Önceden olacakları bildirdik, bundan sonra olacakların sorumlusu biz değiliz."

¹ Kaynak: <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=21861>

Alperen Ocakları'nın bağılı olduğu Büyük Birlik Partisi (BBP) Genel Başkanı Mustafa Destici 16 Haziran 2016'da, "LGBTİ" ve "Onur Yürüyüşü" kelimelerini kullanmadan Trans Onur ve LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'nü hedef gösterdi, "Kepazelik. Türk örf ve adetlerine; İslam ahlak ve inancına aykırı sapkınlık" dedi. Destici, tehditlere karşı LGBTİ'lerin insan haklarını savunan CHP Başkan Yardımcısı Böke hakkında da, "Sn. Böke'nin Türk İslam inancına uzak olduğunu biliyorduk ama bu gruplarla yakınlığını ve akrabalık derecesini bilmiyorduk" dedi.²

Bahsi geçen grupların yanı sıra sosyal medyada da nefret söylemi kendisine yer buldu.

Tehdit ve nefret söylemine karşı harekete geçmesi beklenen İstanbul Valiliği ise websitesinden yaptığı açıklamayla her iki yürüyüşe de izin verilmeyeceğini açıkladı.

İstanbul Valiliği,17 Haziran'da yaptığı açıklamada şunları kaydetti:

"Bazı basın organları, internet siteleri ve sosyal medyada, LGBT üyeleri tarafından 19-26 Haziran 2016 tarihlerinde Taksim'de düzenleyecekleri bir yürüyüşe çağrı yapıldığı anlaşılmaktadır.

"Valiliğimizce, başta katılımcılar olmak üzere vatandaşlarımızın güvenliği ve kamu düzeni gözetilerek anılan günlerde bu yönde bir toplantı ve gösteri yürüyüşü tertip edilmesine izin verilmeyecektir. Bu tür etkinliklerin nerelerde yapılabileceği de, yasa gereği önceden ilan edilmiştir. Değerli İstanbullu hemşehrilerimizin bu tür çağrılara itibar etmemelerini, Güvenlik Güçlerinin bu yönde yapacağı uyarılara riayet ederek yardımcı olmalarını rica eder, kamuoyuna saygıyla duyururuz."³

Yürüyüş günü: Taksim polis ablukasında⁴

² <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=21884>

³ <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=21891>

⁴ <http://bit.ly/28KaYtn>

İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği'nin düzenlediği ve 19 Haziran 2016 saat 17.00'de başlayacak 7. Trans Onur Yürüyüşü öncesi Taksim polis ablukasına altına alındı.

Taksim Meydanı'nda Cumhuriyet Anıtı'nın çevresi bariyerler ile kapatıldı, çok sayıda çevik kuvvet polisinin sevk edildiği Taksim Meydanı, İstiklal Caddesi, Cumhuriyet Caddesi, Tarlabası Bulvarı ve Taksim'e çıkan çeşitli sokaklara TOMA ve polis araçları yerleştirildi.⁵

Saat 15.00'den itibaren İstiklal Caddesi boyunca transfobik gruplar toplanmaya başladı. Taksim metrosundan inen bir grup "Ya illah bismillah Allahüekber" ve "İbneler şaşırma, sabrımızı taşırma" sloganları attı. Saat 16.00'da Taksim'e metro seferleri durduruldu. Metroya, "Sayın yolcularımız geçici bir süre araçlarımız Taksim istasyonunda durmayacaktır" ilanı asıldı.⁶

Saat 16.00 civarında polis İstanbul LGBTİ'nin bulunduğu sokağa geldi. İstanbul LGBTİ'nin polise "Sizinle Konsolosluk önünde konuşacağız" demesi üzerine polis "Oraya kadar gidebilirseniz konuşuruz" diye cevap verdi.⁷

Bütün sokakların polis ablukasına alınması üzerine İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği önünde toplanan aralarında yürüyüş organizasyon komitesinin de olduğu 50 kişilik grubu da polis abluka altına aldı. Yürüyüşe izin verilmemesi üzerine basın açıklaması yapılmak istendi. Açıklama sırasında polis kitleye saldırdı. Saldırıda aralarında gazetecilerin de olduğu çok sayıda kişi yaralandı.⁸

Gün boyunca polis ve sivil görünümlü transfobik çeteler homofobi ve transfobi karşıtlarına saldırdı. O saldırılardan önce çıkan anlar şöyle:

* Bir polis memuru, basın açıklamasındaki "Başlatılan bu nefret kültürü sonucu yaşanacak tüm saldırıların sorumlusu İstanbul Valisi Vasip Şahin, İstanbul İl Emniyet Müdürü Mustafa Çalışkan, İç İşleri Bakanı Efkan Ala ve göz yumup teşvik eden AKP iktidarındır" cümlesi okunurken, açıklamayı okuyan aktiviste saldırdı. Ardından saldırı başladı.⁹

* Polis gün boyunca her pankart açıldığında ve her sloganda biber gazı ve plastik mermiyle aktivistlere saldırdı. LGBTİ'lerin bir şeyler içmek için girdikleri mekanları zorla boşalttı ve ardından mekanları kapattı.¹⁰

* Polis, İstiklal Caddesi ve çevresinde transfobi karşıtı grupların bir araya gelmesine izin vermezken, bir kişi polis gözetiminde gökkuşağı bayrağını yakarken görüntüledi.¹¹

* Basın emekçileri de saldırı sırasında doğrudan hedef alındı. Bağımsız gazeteci Ali Sinan Elmaslı darp edilerek gözaltına alındı. Aralarında Sendika.org ve bianet muhabirlerinin de olduğu çok sayıda gazeteci plastik mermilerle yaralandı.¹² Görüntü ve fotoğraf almaya çalışan aralarında DİHA muhabiri Metin Yoksus, AFP foto muhabiri Ozan Köse ve Hayatın Sesi muhabiri Eylem Nazlıer'in de olduğu gazeteciler plastik mermilerle yaralanırken gazeteci Ali Sinan Elmaslı da gözaltına alındı.¹³

⁵ <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=21906>

⁶ <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=21907>

⁷ <http://bianet.org/bianet/lgbti/176009-polis-trans-onur-yuruyusu-icin-basin-aciklamasina-once-izin-verdi-sonra-saldirdi>

⁸ <http://etha.com.tr/Haber/2016/06/19/guncel/trans-onur-yuruyusune-saldiri/>

⁹ <http://bianet.org/bianet/lgbti/176009-polis-trans-onur-yuruyusu-icin-basin-aciklamasina-once-izin-verdi-sonra-saldirdi>

¹⁰ <http://bianet.org/bianet/lgbti/176009-polis-trans-onur-yuruyusu-icin-basin-aciklamasina-once-izin-verdi-sonra-saldirdi>

¹¹ <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=21908>

¹² <http://sendika10.org/2016/06/gericilere-siz-merak-etmeyin-diyen-polis-trans-onur-yuruyusune-saldirdi/>

¹³ <http://etha.com.tr/Haber/2016/06/19/guncel/trans-onur-yuruyusune-saldiri/>

* 7. Trans Onur Yürüyüşü'nde polis saldırısında gözaltına alınan 11 kişi, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde ifadeleri alındıktan sonra yürüyüş gecesi serbest bırakıldı.¹⁴

* Öte yandan polis, Trans Onur Yürüyüşü'ne karşı toplanmaya çalışan kişilere de izin vermedi. Atatürk Kültür Merkezi (AKM) yönünden İstiklal Caddesi tarafına yürüyen erkek grubunu, Taksim Meydanı'nda durduran polis, İstiklal Caddesi'ne geçişlerine izin vermedi. Gruptan bir kişi, "Onlar da geçmeyecek" diyerek polise tepki gösterdi. Grup, Taksim Meydanı'ndan ara sokağa girerek alandan uzaklaştı. Bir süre sonra Divan Kavşağı'nda toplanarak tekbir getiren başka bir grubun etrafı polis tarafından çevrildi. Türk bayrağı açarak Taksim'e yürümek isteyen gruptakiler polis tarafından yaka paça gözaltına alındı. Taksim Meydanı'nda bekletilen çevik kuvvet araçlarına bindirilen eylemciler işlemleri için emniyete götürüldü.¹⁵

* Trans Onur Yürüyüşü'ne dönük polis saldırıları devam ederken, sivil bir grup da Hêvî LGBTİ üyelerine saldırdı. Polisin izlemekle yetindiği saldırı İstiklal Caddesi'nde gerçekleşti.

Saldırıya uğrayanlarda Hêvî üyesi Can o anları şöyle anlattı:

"Trans Onur Yürüyüşü için İstiklal Caddesi'nde idik. Mert Optik'in önünden geçerken biri bana omuz attı. "Ne yapıyorsun" demem kalmadan onlarca kişi bana ve arkadaşlarıma saldırdı. Biz 6 kişiydik ve "Allahüekber" diyerek saldırdılar. Gözlükçüye sığındık. Gözlükçü de bizi, "Burada çok pahalı eşyalar var, çıkın" diyerek kovdu.

"Ardından biz sokağa çıktı ve FLO'nun önünde aynı grup tekrar saldırdı. Bir arkadaşımız bizden uzakta kalmış onu darp ettiler. Bir arkadaşımızın da ayak bileğinde sorun var. Bütün bunlar yaşanırken polis bizi korumadığı gibi, 'Gidin buradan ibneler' dedi."¹⁶

* Trans aktivist ve İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanı Demet Yanardağ polis saldırısına uğradı. Ayrıca, Beyoğlu'nda bulunan Bayram Sokak'ta yaşayan trans kadınların evlerine polis girdi. Polis zorla GBT sorgusu yaptı.¹⁷

* İstanbul LGBTİ Dayanışma Derneği, saatlerce devam eden polis saldırısının ardından 20.00 civarında yazılı bir açıklama yayınladı ve "Her LGBTİ bir onur yürüyüşüdür" diyerek eylemi sonlandırdıklarını belirtti.

* İstanbul Onur Haftası Komitesi ve Lambdaistanbul Derneği, 26 Haziran'da düzenlenecek 14. İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'ne yönelik tehdit ve nefret içeren açıklamalar yapan gruplar hakkında suç duyurusunda bulundu. "Onur Yürüyüşü, LGBTİ+'ların onurlu bir hayat taleplerinin simgesidir" diyen Onur Haftası Komitesi, 20 Haziran Pazartesi saat 11.00'da Çağlayan Adliyesi'nde idi. "Kimsenin LGBTİ+ bireyleri ne tehdit etmeye, ne de onurlarına dil uzatmaya hakkı olamaz. Bu tehditler karşısında yetkililere düşen LGBTİ+ bireyler için adaleti ve güvenliği sağlamaktır" dedi.¹⁸

Sonuç niyetine

Raporda yer alan verilerden de anlaşılacağı üzere 19 Haziran 2016'da LGBTİ yurttaşların anayasal hakları engellenmiştir. "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" İstanbul Valiliği tarafından gasp edilmiş, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı binlerce polis yürüyüşe katılmak isteyen kişilerin yaşam hakkını ihlal etmiş, homofobik ve transfobik nefret söyleminde bulunmuş, eşitlik ve özgürlük için sokağa çıkan homofobi ve

¹⁴ <http://www.evrensel.net/haber/283028/onur-yuruyusunda-gozaltina-alinan-11-kisi-serbest-birakildi>

¹⁵ <http://bianet.org/bianet/lgbti/176009-polis-trans-onur-yuruyusu-icin-basin-aciklamasina-once-izin-verdi-sonra-saldirdi>

¹⁶ <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=21910>

¹⁷ <http://pembehayat.org/haberler.php?id=1143>

¹⁸ <http://bianet.org/bianet/lgbti/175953-lgbti-ler-tehditlere-karsi-suc-duyurusuna-cagiriyor>

transfobi karşıtlarını taciz etmiştir. Sivil görünümlü transfobik grupların saldırılarına ise sessiz kalmıştır. Her ne kadar saldırı için orada bulunan gruplardan bazılarını gözaltına alsada birçok vakada grupların LGBTİ'lere saldırılarını izlemekle yetinmiştir.

Basına yansıyan fotoğraflardan da görülebileceği üzere¹⁹ polis uluslararası sözleşmeleri ve Türkiye Cumhuriyeti anayasasını ihlal etmiş, orantısız bir şiddetle yürüyüşe saldırmıştır.

LGBTİ'lerin insan haklarını savunan dernekler olarak LGBTİ'lerin temel haklara erişiminin engellendiği, nefret suçlarının LGBTİ'leri hedef aldığı ülkemizde Trans Onur Yürüyüşü'nün engellenmesini ve polis saldırısını demokrasi ve insan haklarına aykırı buluyoruz. Sorumluların cezalandırılması için hukuki süreci takip edeceğimizi duyururuz. Yetkilileri 26 Haziran'da yapılacak LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'nde benzer manzaralarla karşılaşmamak adına sorumlu davranmaya ve görevlerini yerine getirerek yürüyüşün güvenliğini sağlamaya davet ediyoruz.

**Fotoğraflar: Şener Yılmaz Aslan/MOKU*

Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos GL)

LGBTİ Aileleri ve Yakınları Derneği (LİSTAG)

Pembe Hayat LGBTİ Dayanışma Derneği

Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPoD)

¹⁹ <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=21913>